

GUIA PER A TREBALLAR L'EXPOSICIÓ

Actua contra el treball infantil!

**fundació pau
i solidaritat
país valencià**

INTERACTUEM
educació per al desenvolupament.

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Transparencia,
Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació

EXPOSICIÓ

Actua contra el treball infantil!

TREBALL INFANTIL

QUÈ ENTENEM PER TREBALL INFANTIL?
TREBALL INFANTIL ÉS "AQUELL QUE PERJUDICA EL BENESTAR D'UN XIQUET O D'UNA XIQUETA, I COMPROMET LA SEUA EDUCACIÓ, EL SEU DESENVOLUPAMENT I ALIMENT FUTUR."
(ORGANITZACIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL)

PER "LA SEUA NATURALESA O LA MANERA EN QUÈ ES REALITZA, DANYA, ABUSA I EXPLOTA ELS XIQUETS I LES XIQUETES I ELS PRIVA DE L'EDUCACIÓ I D'ALTRES DRETS FONAMENTALS."

TREBALL INFANTIL = PERJUDICA EL BENESTAR PRESENT I FUTUR + VULNERA DRETS FONAMENTALS

QUINES POSSIBLES CAUSES I CONSEQÜÈNCIES TÉ EL TREBALL INFANTIL EN LA VIDA DE XIQUETS I XIQUETES?

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.pais-solidaritat.pv.ccoo.es[Pau i Solidaritat PV](#)[fundaciopau](#)

PANELL 1

EL TREBALL INFANTIL EN XIFRES

ÀFRICA: ÀSIA I EL PACÍFIC:
AMÈRICA: ESTATS/PAÏSOS ÀRABS:
EUROPA I ÀSIA CENTRAL:

EN SITUACIÓ DE TREBALL INFANTIL

REALITZANT TREBALLS PERILLOsos
TREBALL PERILLOs: TREBALLS QUE POSEN UN PERILL EL DESENVOLUPAMENT FÍSIC, MENTAL O MORAL DEL JOVENTUT A SIHA PER LA SEUA NATURALESA O PER LES CONDICIONS EN LES QUELS S'EXECUTA.

5-11 ANYS			
12-14 ANYS			
15-17 ANYS			

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.pais-solidaritat.pv.ccoo.es[Pau i Solidaritat PV](#)[fundaciopau](#)

PANELL 2

EL TREBALL INFANTIL A LES CADENES MUNDIALS DE SUBMINISTRAMENT

MATÈRIES PRIMES
↓
PROVEÏDOR/A
↓
FABRICACIÓ
↓
CANAL DE DISTRIBUCIÓ
↓
COMERÇ/TENDA
↓
CONSUMIDOR/A

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.pais-solidaritat.pv.ccoo.es[Pau i Solidaritat PV](#)[fundaciopau](#)

PANELL 3

Introducció

La guia didàctica que tens entre les mans pretén ser una **eina inspiradora** per a docents que entenen l'educació com el mitjà principal per a la transformació social.

Els conflictes Nord-Sud, les fams, les guerres, els greus problemes ambientals, les migracions, la xenofòbia... són algunes de les conseqüències del model de creixement econòmic i social actual, que dia rere dia genera **més desigualtats i injustícies socials**. Tenim la convicció que es tracta de qüestions socialment rellevants perquè el món actual:

- No és sostenible mediambientalment;
- Es regeix per un sistema que augmenta les desigualtats entre persones enriquides i empobrides;
- Dificulta el desenvolupament personal, econòmic, polític, social i cultural de milions de persones, i vulnera els seus drets humans.

L'educació per al desenvolupament (EpD) i la ciutadania global (EpDCG) promou generacions conscients, compromeses i solidàries; generacions que puguen incidir i operar canvis en la situació actual, coneixent els mecanismes i les causes que la provoquen, la reproduïxen i impedeixen la seua transformació. Amb aquest objectiu i amb la intenció de promoure dinàmiques a les aules que transformen el món, sorgeix aquesta guia didàctica amb l'objectiu de **generar canvis d'actitud a favor dels drets humans a partir de les anàlisis d'una temàtica concreta: el treball infantil**.

Com a fil conductor de les activitats presentem l'exposició **Actua contra el treball infantil** i proposem una sèrie d'activitats per a reflexionar i analitzar la situació de milions de xiquetes i xiquets i reflexionar sobre els mecanismes que hi ha per a millorar-la.

Com a metodologia principal per a les diferents activitats proposem l'**aprenentatge actiu i cooperatiu** per a consolidar un canvi real d'actituds quotidianes a través dels blocs de treball següents:

TEMA 1 QUÈ SABEM SOBRE EL TREBALL INFANTIL

Reflexió a partir del coneixement previ.

TEMA 2 ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL

Aprenentatge a través de testimonis, d'investigació, i de joc.

TEMA 3 EL TREBALL INFANTIL: UN PROBLEMA COMPLEX

Aprenent a pensar globalment.

TEMA 4 TU QUÈ HI POTS FER: ACCIONS QUE CANVIEN EL MÓN

El Comerç Just, el consum responsable i altres propostes per a l'acció.

4

Un apropament a la temàtica

Al món hi ha comptabilitzats 152 milions de xiquets i xiquetes víctimes del treball infantil¹; quasi la meitat, 73 milions, està en situació de treball infantil perillós². (Organització Internacional del Treball. Dades i xifres.)

El terme “**treball infantil**” es defineix com tot aquell treball que priva els xiquets i les xiquetes de la seua infància, el seu potencial i la seua dignitat, i que es perjudicial per al seu desenvolupament físic i psicològic. Per tant, fa referència al treball que:

És perillós i perjudicial per al benestar físic, mental o moral del xiquet o de la xiqueta que el realitza; interfereix amb la seua escolarització perquè: els priva de la possibilitat d'assistir a classes; els obliga a abandonar l'escola de manera prematura, o els exigeix combinar l'estudi amb un treball pesat i que consumeix

1. Xiquets i xiquetes entre 5 i 17 anys; si bé d'aquests 152 milions, 37 milions són xiquetes i xiquets entre 15 i 17 anys que superen en molts països l'edat mínima per a treballar, el fet que es troben en situació d'explotació infantil s'explica perquè el treball que realitzen és o pot arribar a ser físicament i psicològicament perjudicial per a la seua salut i benestar.

2. El treball que posa en perill el desenvolupament físic, mental o moral del xiquet o de la xiqueta, bé per la seua naturalesa o per les condicions en què s'efectua, és denominat “treball perillós”.

molt temps. En les formes més extremes de treball infantil, se sotmet els xiquets i les xiquetes a situacions d'explotació o fins i tot d'esclavitud, els separa de la seua família, els exposa a greus perills i malalties i/o els abandona a la seua sort als carrers de grans ciutats (amb freqüència a una edat molt primerenca).

La major part dels països han adoptat lleis que prohibeixen o imposen restriccions severes a l'ocupació i al treball infantil, guiats per la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant³ i la Declaració de l'Organització Internacional del Treball (OIT) relativa als principis i drets fonamentals en el treball i el seu seguiment⁴. Però tot i haver-hi aquestes normatives internacionals i havent sigut traslladades a legislacions nacionals, i malgrat que en els últims anys s'ha donat una reducció notable, el treball infantil continua existint a escala massiva i a vegades té lloc en condicions deplorables.

Per aquest motiu l'any 2015, entre els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)⁵, plantejats en l'Agenda 2030 per al desenvolupament de Nacions Unides, s'inclou el compromís, en concret en la meta 8.7, d'adoptar mesures immediates i eficaces per a erradicar el treball forçós, posar fi a les formes contemporànies d'esclavitud i de tràfic de persones i assegurar la prohibició i l'eliminació de les pitjors formes de treball infantil, inclosos el reclutament i la utilització de xiquetes i xiquets soldats, i **d'ací a 2025, posar fi al treball infantil en totes les seues formes.**

Així doncs, l'eliminació del treball infantil continua sent un desafiament immens. Es fa necessari impulsar i donar suport a iniciatives encaminades a l'erradicació del treball infantil que tinguen en compte agents socials com ara: administracions, organitzacions de treballadors/es i ocupadors/es i organitzacions de la societat civil i comunitat educativa com a potencial agent de transformació social.

Per a aconseguir l'erradicació del treball infantil és necessari reforçar l'acció en diversos àmbits:

Convenció sobre els Drets de l'Infant (Nacions Unides 1989)

Article 32.1. Els estats parts reconeixen el dret del xiquet/a a estar protegit/ida contra l'explotació econòmica i contra la realització de qualsevol treball que pugui ser perillós o entorpir la seua educació, o que siga nociu per a la seua salut o per al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral o social.

3. Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans (ACNUDH): <https://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>

4. Organització Internacional del Treball: <http://www.ilo.org/declaration/lang-es/index.htm>

5. Objectius de Desenvolupament Sostenible: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

- **Promoció de treball digne per a les persones adultes en totes les seues dimensions:** les mares, els pares o familiars en edat de treballar⁶ han de tindre un treball digne, on es respecten els drets laborals, amb un salari que permeta viure tota la família en condicions de vida adequades sense necessitat de recórrer a l'ajuda dels fills i de les filles.
- **Educació:** cal augmentar les inversions públiques en educació per tal d'ampliar l'accés a una educació universal adequada que promoga l'aprenentatge de qualitat i el desenvolupament de les seues competències.
- **Protecció social:** s'ha constatat que a aquells països on l'estat inverteix en cobertura social (assegurances d'atur, renda mínima garantida, pensions, etc.), disminueix el treball infantil.
- **Existència d'un marc legislatiu sòlid:** tots els estats han de tindre lleis efectives que perseguisquen el treball infantil en el seu territori. Fixar una edat mínima d'educació obligatòria, aquesta ha de ser gratuïta, pot ajudar que els xiquets i les xiquetes no abandonen l'escola per motius econòmics⁷.

És important entendre que formem part d'un món interconnectat i global, que les **nostres pautes de consum i les nostres accions quotidianes poden influir, i de fet ho fan, perpetuant situacions d'explo-tació laboral i de treball infantil**. Per això considerem fonamental fomentar entre l'alumnat la compren-sió que, com a part activa d'aquesta societat global, hem de ser responsables amb la resta de persones, i assegurar que els instruments que garanteixen els drets de xiquets, de xiquetes i d'adolescents, entren en vigor i s'apliquen.

Amb l'exposició **Actua contra el treball infantil** i aquest **quadern de propostes didàctiques**, plantejem **una sèrie d'activitats per tal que des de:** 1) l'anàlisi de la situació en relació als drets humans i en concret dels drets de la infància i l'adolescència, 2) la reflexió sobre les causes i les conseqüències de la vulneració d'aquests i 3) el paper que com a ciutadania informada, compromesa i solidària tenim, **sentim la capaci-tat d'emprendre accions en defensa dels drets humans i els drets de xiquets, de xiquetes i d'adoles-cents per un món més just**.

6. Persones que ja hagen pogut desenvolupar-se lliurement al llarg de tota l'etapa educativa.

7. El text d'aquest epígraf es basa en documents, webs i informacions dels llocs següents:

• Confederació Sindical Internacional (CSI). Treball infantil/ Treball forçós: <https://www.ituc-csi.org>

• Organització Internacional del Treball (OIT). Treball Infantil: <http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--es/index.htm>

Com a membres d'una societat global hem d'estar informades i informats del que succeeix, analitzar i reflexionar sobre les causes i conseqüències que provoquen i perpetuen situacions de desigualtat i vulneració de drets, i comprometre'ns de manera responsable per a transformar aquestes situacions. És important que coneguem quins són els drets que tenim tots els éssers que habitem el planeta, els respectem i els exigim.

Empreses, governs i societat civil tenim un paper a desenvolupar per a canviar el món!

Proposta didàctica “Actua contra el treball infantil”

Aquesta guia didàctica es programa a partir dels eixos que es mostren a continuació. El material que es resumeix en aquest apartat constitueix una proposta alienada amb el currículum educatiu en vigor per a Educació Secundària Obligatoria de la Comunitat Valenciana, d'aquesta manera es pretén possibilitar la implantació de l'Educació per a la Transformació Social a través de diferents àrees de coneixement més enllà del Pla d'acció tutorial.

Cal destacar que aquests materials constitueixen una proposta que el professorat pot dur a terme de manera personalitzada. Al llarg d'aquest quadern, es desenvolupen els diferents temes i activitats a treballar que disposen del següent:

- Desenvolupament d'activitats i enllaços del web INTERACTUEM on s'ubiquen els materials i les fitxes de treball necessaris per al desenvolupament de la sessió.
- Es proposa iniciar amb una activitat que tindrà continuïtat a la resta de blocs i que donarà lloc a un mural de conclusions de cadascuna de les activitats realitzades. Aquest contribuirà a l'activitat final: una acció amb la qual l'alumnat es converteix en altaveu social del que ha après i, per tant, porte endavant accions de transformació social.
- Temporalització orientativa de les sessions.
- Es proposa també una sèrie d'activitats d'aprofundiment que ens ajuden a seguir treballant la temàtica i ampliar així conceptes i continguts.

Bloc d'activitats		Sessions	Objetius d'aprenentatge			
TEMA 1	1 a 3	Analitzar el coneixement previ de l'alumnat sobre treball infantil.				
		Conèixer i valorar críticament les causes de la vulneració de drets de xiquets, de xiquetes i d'adolescents i els factors econòmics, socials i culturals que les perpetuen.				
TEMA 2	1	Conèixer la situació del treball infantil arreu del món.				
TEMA 3	1	Reflexionar sobre la nostra corresponsabilitat amb el treball infantil i les nostres possibilitats per a erradicar-lo.				
		Reconèixer la interdependència mundial creixent, com es produeix el desenvolupament econòmic i social i la seua relació amb la justícia social.				
TEMA 4	1 a 2	Reflexionar sobre els nostres hàbits de consum.				
		Analitzar les conseqüències d'un consum no responsable.				
		Adoptar actituds crítiques i responsables a l'hora de consumir, i preocupar-nos de qui i com s'han elaborat els productes i béns de consum.				
Competències Art. 2.2 RD 1105/2014			CL-CD-SIEE-CAA-CSC-CEC-CM			
ELEMENTS TRANSVERSALS Art. 6 RD 1105/2014	Comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació, l'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.					
	Desenvolupament de la igualtat efectiva entre homes i dones, prevenció de la violència de gènere o contra persones amb discapacitat i els valors inherents al principi d'igualtat de tracte i no discriminació per qualsevol condició o circumstància personal o social.					
	Foment de la igualtat d'oportunitats, del treball en equip, de la confiança en un mateix i del sentit crític.					
Àrees que hi intervenen (amb possibilitat de coordinació docent)						
Castellà	Valencià	Matemàtiques	Geografia i història	Valors ètics	Educ. plàstica, visual i audiovis.	
TEMA 1-2-3-4	TEMA 2	TEMA 2-3	TEMA 1-2-3-4	TEMA 1-2-3-4	TEMA 1-2-3-4	

TEMA 1

Què sabem del treball infantil

PRESENTACIÓ

Per a entendre el concepte de treball infantil és fonamental tindre en compte que, tal com assenyala l'OIT:

“No totes les tasques realitzades pels xiquets, per les xiquetes o pels adolescents s’han de classificar com a treball infantil que s’ha de suprimir. En general, la participació de xiquets, de xiquetes o d’adolescents en treballs que no posen en risc la seua salut i el seu desenvolupament personal ni interfereixen en la seua escolarització, se considera positiva. Entre altres activitats, es pot mencionar l’ajuda que presten a les seues famílies a la llar, la col·laboració al negoci familiar o les tasques que realitzen en horari extraescolar o durant les vacances per a guanyar diners. Aquest tipus d’activitats són profitoses per al desenvolupament de la gent més menuda i per al benestar de la família; proporciona qualificacions i experiència, i els ajuda a preparar-se per a ser membres productius de la societat quan arriben a l’edat adulta”⁸.

Amb tot, cal ser conscients que quan parlem d’explotació laboral infantil ens referim a condicions de treball que dificulten l’escolarització, són abusives, perilloses o nocives per al benestar del xiquet/a i que, en definitiva, afecten el seu desenvolupament físic, mental, social o espiritual.

8. Organització Mundial del Treball (OIT). Programa internacional per a l’erradicació del treball infantil (IPEC):

<https://www.ilo.org/ipec/facts/lang--es/index.htm>

Com identificar el treball infantil?

Característiques	Treball infantil	Tasques realitzades per menors
Horari laboral prolongat	X	
Tasques en horari extraescolar		X
Males condicions	X	
Remunerat de manera insuficient	X	
Soscava la dignitat i l'autoestima	X	
Obstaculitza l'escolarització	X	
Perjudica el ple desenvolupament social i psicològic	X	
No posa en risc la seua salut		X

El treball infantil està molt relacionat amb situacions i interaccions que es donen en l'àmbit global: la pobresa, la fam, la desigualtat de gènere, les relacions comercials... Les seues causes poden ser polítiques, socials, culturals i/o ambientals, associades a la pobresa, polítiques d'estat ineficients o sistemes d'educació deficitaris, i tenen conseqüències greus per als xiquets i les xiquetes, violen les normes internacionals, vulneren els drets humans i perpetuen situacions de pobresa.

Tasca prèvia	El docent o la docent ha de conèixer els conceptes que es defineixen en la introducció del quadern i que es treballaran al llarg d'aquesta activitat.
Objectius de la unitat	Analitzar el coneixement que tenim sobre el treball infantil al món, les causes que n'hi haja i les conseqüències per a les xiquetes i els xiquets que es troben en aquesta situació. Conèixer i valorar críticament les causes de la vulneració de drets de xiquets, de xiquetes i d'adolescents i els factors econòmics, socials i culturals que les perpetuen.
Àrees que hi intervenen	Socials, tutoria, informàtica.
Materials	Fitxes de treball, material per a escriure, pissarra, aula amb projector.
Durada	D'1 a 3 sessions en funció del nivell de profunditat amb què es desenvolupe.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

A) Treball per grups: veig, pense, em pregunte

Distribuïm l'alumnat en grups de 5/6 persones.

Entreguem a cadascun dels grups una fitxa que conté una imatge i tres preguntes sobre aquesta⁹. Donem als grups una estona per a revisar la fotografia i llancem una sèrie de preguntes que ajuden a l'anàlisi del contingut d'aquestes; observem la fotografia: **Què hi veiem? Què en pensem? Quines qüestions ens suggereix el que veiem?**

B) Posada en comú

1. Després de posar en comú les impressions i els comentaris de l'anàlisi de les fotografies, si en les respostes de l'alumnat no ha eixit la qüestió, comentem la possibilitat que la persona de la imatge estiga treballant i introduïm el concepte de treball infantil preguntant a l'alumnat:

- Què és el treball infantil?
- Creieu que hi ha treball infantil al món?
- Per què creieu que milions de xiquetes i xiquets treballen?

2. Analitzem la definició de treball infantil i revisem les xifres¹⁰.

C) Finalment...

Proposem projectar un vídeo breu de la FAO titulat "*Para lograr el hambre cero debemos erradicar el trabajo infantil*", que denuncia i visibilitza la situació de treball infantil en què es troben milions de xiquetes i xiquets.

On trobar el vídeo: <https://www.youtube.com/watch?v=GLYWeBvUmaQ>

Després de visualitzar el vídeo, entre totes les persones de l'aula intentem extraure les possibles causes de l'existència de treball infantil i quines són les conseqüències que pateixen els xiquets i les xiquetes que treballen. Podem recopilar en un mural¹¹ les conclusions extretes d'aquest diàleg.

9. Fitxa 1

10. Informació en l'apartat "Introducció" d'aquesta guia.

11. Si es vol treballar les TIC a l'aula, proposem l'elaboració del mural mitjançant l'aplicació mural.ly

El treball infantil...

Proposem que aquest mural ens acompanye durant totes les sessions i s'afegisquen noves reflexions per a anar avaluant el procés d'aprenentatge.

PER A APROFUNDIR

Dues sessions

Qui protegeix la infància? Hi ha nombrosos instruments per a garantir que els xiquets i les xiquetes estiguen protegits i puguin gaudir de la seua infància i educació; els estats tenen l'obligació de respectar, protegir, garantir i promoure els seus drets, basant-se en les normes internacionals de promoció i protecció dels drets humans i dels drets de la infància. És tasca de tota la societat, els governs, les empreses i la ciutadania, assegurar-se que aquests instruments entren en vigor i s'apliquen.

Plantegem a l'alumnat si coneix cap organisme o instrument normatiu que protegisca i garantisca els drets de xiquets, de xiquetes i d'adolescents.

Activitat de cerca i d'anàlisi d'informació, per a la seua presentació i posterior debat

Proposem que l'alumnat realitze una investigació sobre organismes i instruments normatius relacionats amb la protecció dels drets humans i en concret dels drets de xiquets, de xiquetes i d'adolescents.

Podem organitzar a l'alumnat per grups i demanar que realitzen una xicoteta investigació. Es pot assignar a cada grup un organisme o instrument normatiu o una pregunta respecte als drets de la infància entre les propostes següents:

- Què és el **Comité de Drets de l'Infant**? Quina és la seua tasca?
- Què és la **Convenció sobre els Drets de l'Infant**? Què diu?
- Què és l'**Organització Internacional del Treball**? Quines són les normes fonamentals del treball? Què és IPEC?
- Què són les **Nacions Unides**? Què són els **objectius de desenvolupament sostenible**? Algun d'aquests objectius té relació amb la defensa dels drets dels xiquets, de les xiquetes i dels adolescents?
- Hi ha a la teua ciutat, província o comunitat autònoma cap organisme públic específic per a tractar aspectes relacionats amb la infància i l'adolescència? Com s'organitza? Quina normativa aplica?
- Què és **UNICEF**? D'acord amb UNICEF, és realment necessària la Convenció sobre els Drets de l'Infant? Quin és el dret més important? Què podem fer pels drets dels xiquets i de les xiquetes?

Es proposa que, després de la investigació, cada grup realitzi una exposició a la resta de la classe sobre l'organisme o la qüestió de la qual s'ha informat.

- A més, proposem introduir aquesta activitat d'investigació realitzant a l'aula l'activitat interactiva següent: *Joc: Organismes internacionals*, que proposa, de manera senzilla, conèixer alguns dels organismes internacionals que hi ha i quin és el seu àmbit d'actuació. Això permetrà a tot el grup o aula tindre una primera idea general sobre els diferents organismes que hi ha abans de centrar-se'n en un.

On trobar l'activitat: <http://www.interactuem.org/actividad/34>

SESSIÓ 1	SESSIÓ 2	SESSIÓ 3
Coneixem què és el treball infantil.	Investiguem en subgrups sobre els organismes corresponsables de denunciar i d'evitar el treball infantil entre altres temàtiques	Fem devolució al grup sobre les nostres investigacions

TEMA 2

Actua contra el treball infantil. Visita a l'exposició.

PRESENTACIÓ

Tal com hem vist a aquesta guia, segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), el treball infantil és aquell que perjudica el benestar d'un xiquet o una xiqueta i compromet la seua educació, el seu desenvolupament i el seu futur.

S'ha calculat que uns 152 milions de xiquetes i xiquets, de 5 a 14 anys, són víctimes del treball infantil. La majoria treballa durant llargues hores i en condicions perilloses tot i que haurien d'estar a l'escola rebent educació i adquirint habilitats que els preparen per a accedir a un treball decent quan arriben a la vida adulta.

No obstant això, quan entren al mercat laboral prematurament, se'ls priva de l'educació i de la capacitat necessària perquè juntament amb les seues famílies i les seues comunitats isquen del cicle de pobresa en què es troben.

Amb l'exposició, que visitarem en aquest bloc, podrem conèixer quins són els efectes que la globalització econòmica neoliberal produeix al món. A través de sis panells que responen als interrogants següents:

PANEL·L 1	PANEL·L 2	PANEL·L 3	PANEL·L 4	PANEL·L 5	PANEL·L 6
Què entenem per treball infantil?	Quines són les xifres del treball infantil?	Què són les cadenes mundials de subministrament?	En situacions de conflicte i catàstrofe: Quin col·lectiu és el més vulnerable?	Què diuen les normatives internacionals respecte al treball infantil?	Què hi podem fer?

Tasca prèvia	Cal haver realitzat la primera sessió introductòria. L'alumnat ha de conèixer el significat de "treball infantil".
Objectius de la unitat	Conèixer la situació del treball infantil al món. Reflexionar sobre la nostra corresponsabilitat amb el treball infantil i les nostres possibilitats per a erradicar-lo.
Àrees que hi intervenen	Ciències socials, castellà, valencià, tutoria.
Materials	Fitxes de treball, material per a escriure, pissarra, panells exposició, espai per a l'exposició.
Durada	1 sessió

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

A) Visita a l'exposició

Després de realitzar la primera sessió a l'aula amb l'alumnat a través de la qual hem aprofitat el concepte de treball infantil proposem treballar l'exposició **Actua contra el treball infantil** i el seu contingut.

Aquest material analitza la situació del treball infantil al món, les causes i conseqüències que té per a milions de xiquets. Tal com hem vist en la presentació, es compona de 6 panells.

Visitem l'exposició **Actua contra el treball infantil** i revisem el seu contingut, utilitzant unes fitxes de treball que l'alumnat tindrà durant la visita per a anar recollint informació.

Hi ha dos models de fitxes per a l'alumnat: una per a 1r i 2n d'ESO i altra per a 3r i 4t d'ESO i Batxillerat. La fitxa per a aquests últims grups utilitza diferents històries de vida com a fil conductor de l'activitat.

On trobar aquestes fitxes: <http://www.interactuem.org>

B) Opcions

1. L'exposició es troba en format físic roll-up, 6 panells autosostenibles que es poden sol·licitar a la Fundació perquè romanguen unes setmanes al centre educatiu.
2. Aquest material està també disponible en format digital, per a poder treballar-lo i visitar-la tantes vegades com calga a l'aula o des de casa.

On trobar aquest material:

<http://www.interactuem.org/actividad/233>

En qualsevol cas, en fixar-se en l'exposició es pot apreciar que en una de les pantalles enrotllables, la segona, hi falten dades per complimentar, l'alumnat haurà d'averiguar-les. Amb aquest objectiu proposem:

- Que el professorat els proporcione les opcions per tal que l'alumnat tracte d'averiguar quina és l'opció correcta.
- Que es porten la tasca a casa i fagen una investigació al respecte perquè a la sessió següent contenen els resultats que han trobat.

PER A APROFUNDIR

Proposem que els grups de major edat investiguen els panells i es preparen una presentació per grups (cada grup un panell) a la resta de l'alumnat del centre.

TEMA 3

El treball infantil: un problema complex

PRESENTACIÓ

Com hem vist al llarg de l'exposició, tots els factors i les causes que deriven en l'existència de treball infantil augmenten la gravetat de la situació.

Entendre el treball infantil exigeix comprendre les implicacions mundials que aquesta pràctica comporta. Es tracta d'una situació molt complexa que es compon de cares molt diverses: famílies que no poden eixir endavant sense el treball de familiars menors d'edat, menors que menteixen sobre la seua edat per a poder treballar, grans empreses que aprofiten aquesta situació per a abaratir els seus costos de producció, estats empobrits que manquen de capacitat per a assistir als seus habitants i impulsar-los cap al desenvolupament i la millora de les seues condicions de vida, i un llarg etcètera.

Durant aquestes sessions aprendrem i reflexionarem sobre els diferents factors que ací s'exposen i que giren al voltant del que s'ha après a l'exposició.

En aquesta ocasió ho aprendrem mitjançant la història de Mena, una xiqueta d'11 anys sotmesa al treball infantil...

Tasca prèvia	Haver realitzat les sessions prèvies d'aquesta guia, almenys la primera. L'alumnat ha de conèixer ja les característiques del treball infantil.
Objectius de la unitat	Reflexionar sobre les conseqüències del treball infantil. Analitzar les conseqüències d'un consum no responsable.
Àrees que hi intervenen	Ciències socials, castellà, valencià, tutoria.
Materials	Fitxes de treball, material per a escriure, pissarra, aula amb projector.
Durada	D'1 o 2 sessions en funció de l'edat i el grup.

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

A) Recuperem algunes dades

Per a començar recuperem alguna de les dades i informacions que ja hem treballat amb la visita a l'exposició, en concret: *En l'àmbit mundial, prop del 70% del treball infantil es dona a l'agricultura.*

Llançem unes preguntes per a ajudar a la reflexió i al diàleg. Si es calcula que hi ha 152 milions de xiquets i xiquetes que treballen i dels quals el 70% ho fa a l'agricultura:

- Quants milions treballen en qüestions relacionades amb l'agricultura?
- Per què creus que això passa?
- La majoria de xiquets i xiquetes que treballen no reben una remuneració són **treballadors/es familiars**. Què creus que vol dir això?

B) Visionat del vídeo

A continuació visionem el vídeo "El treball infantil" (durada: 6'19") que ens planteja, de manera fidel, una realitat: la vida d'una xiqueta, Mena, en una jornada de treball, des que s'alça fins que es gita a dormir.

On trobar el vídeo: <http://www.interactuem.org/actividad/87>

C) Després de veure el vídeo plantegem algunes preguntes:

- Què hem vist? Què ens transmet? Quin missatge ens arriba? Què és el que més t'ha cridat l'atenció?
- Quants anys té MENA? Per què treballa? Creus que aquest tipus d'activitat pot perjudicar el seu desenvolupament físic i intel·lectual?
- Què podem dir de les condicions de treball assalariat de Mena?
- Creus que la vida de Mena està condicionada pel fet de ser xiqueta?
- Creus que s'ha de regular o s'ha d'erradicar el treball infantil? Quines creus que són algunes de les causes per les quals hi ha treball infantil? En quins àmbits creus que s'ha d'actuar per aconseguir posar fi al treball infantil?

D) Analitzem el dret a l'educació i el valor de l'educació:

Com acaba el vídeo? Què li agradaria fer a Mena? Creus que és important l'accés a l'educació equitativa i de qualitat? Per què? L'educació contribueix a reduir les desigualtats, empoderar les persones, l'educació és un dels factors més importants per al desenvolupament tant de les persones com de les societats, i afavoreix societats més justes i equitatives.

E) Activitat complementària

Després de la posada en comú i el diàleg en grup proposem a l'alumnat completar el mural que iniciarem en la primera sessió amb nous missatges i impressions del que s'ha treballat en aquesta activitat.

El treball infantil en agricultura...

L'accés a una educació equitativa i de qualitat és important en la lluita contra el treball infantil perquè...

PER A APROFUNDIR

Sessió 2

Revisem la Convenció sobre els Drets de l'Infant de Nacions Unides (1989). Es menciona el dret a l'educació? En quins termes?

Revisem també els objectius de desenvolupament sostenible que planteja l'Agenda 2030. Quins objectius i metes fan referència a l'educació?

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/education/education>

TEMA 4

Què hi pots fer tu: accions que canvien el món

PRESENTACIÓ

Les CMS¹² que comprenen llargues i complexes cadenes augmenten significativament el risc que la CMS s'associe amb treball forçós, treball infantil i tracta de persones, entre altres violacions dels drets humans i laborals.

Les persones que formen part d'aquestes cadenes es veuen sotmeses sovint a violacions dels seus drets més bàsics tan laborals com humans. En aquest sentit, considerem fonamental centrar la mirada, des d'un enfocament de gènere basat en drets humans, en les dones i xiquetes que treballen en les CMS, en moltes ocasions sotmeses a explotació infantil amb condicions que les converteixen en esclaves.

D'acord amb l'OIT: *"La fragmentació dels processos de producció i la dispersió internacional de les seues tasques i activitats han fet sorgir*

12. Cadenes mundials de subministrament: tota organització transfronterera de les activitats necessàries per a produir béns o serveis i portar-los cap als consumidors, servint-se de diferents inputs en les diverses fases de desenvolupament, de producció i d'entrega o prestació d'aquests béns i serveis. OIT.

*sistemes de producció carents de fronteres en forma de cadenes seqüencials o complexes xarxes de caràcter mundial, regional o bilateral. Aquests sistemes solen denominar-se **cadenes de valor mundials**.*

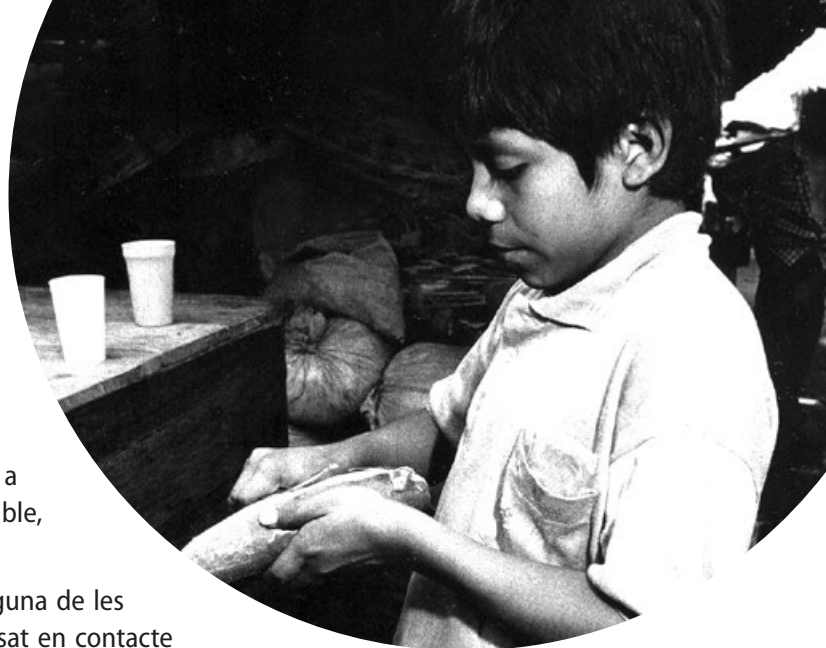
Davant d'aquesta situació, el Comerç Just i el consum responsable són les eines més poderoses de què disposem al nostre àmbit local per a promoure un desenvolupament humà sostenible, econòmic, social i mediambiental.

No hem de descartar la probabilitat alta que alguna de les activitats de consum que realitzem ens haja posat en contacte indirecte amb un xiquet o una xiqueta explotada en les pitjors formes de treball infantil; s'explota el treball infantil en:

- La producció de béns d'exportació, en particular tèxtil i articles d'esport.
- La indústria de la floristeria d'Àfrica i Amèrica Central.
- L'agricultura i les plantacions de cacau, te i cafè d'Àfrica, Amèrica Central i Amèrica del Sud.
- La indústria de l'alimentació a tot el món, tant en la producció com en el procés de preparació.
- La indústria del turisme, sobretot en ocupacions invisibles com la neteja i el rentat de roba.
- La fabricació de nombrosos productes com ara electrodomèstics, instruments quirúrgics, accessoris de moda, vidre, etc. a totes les parts del món.

El fet que es fabriquen i produïsquen aquests béns a països empobrits i amb índex de desenvolupament humà baix no implica necessàriament que les condicions de treball siguin injustes o violen els drets humans. Moltes organitzacions treballen actualment perquè això no passe, però en la majoria de les ocasions, malauradament, ocorre d'aquesta manera. És important ser conscient de quan es produeix això i no contribuir-hi¹³.

Aquest tema es divideix en dos grans àrees d'acció: una més centrada en el Comerç Just i el consum responsable i l'altra destinada a la realització d'accions i de mobilitzacions d'impacte en l'àmbit local des d'una perspectiva global.

13. En l'enllaç següent es pot conèixer país per país les xifres respecte al grau d'existència de treball decent:
<http://www.oit.org/integration/themes/mdw/lang-es/index.htm>

1. Àrea de Comerç Just i consum responsable

Tasca prèvia	L'alumnat ha de saber la definició de treball infantil i haver conegut els conceptes que presenta l'exposició.
Objectius de la unitat	Reconèixer la creixent interdependència mundial, com es produeix el desenvolupament econòmic i social i la seua relació amb la justícia social. Adoptar actituds crítiques i responsables a l'hora de consumir, i preocupar-nos de qui i com s'han produït els productes i béns que consumim.
Àrees que hi intervenen	Ciències socials, tutoria, castellà, valencià.
Materials	Dispositius informàtics, material per a escriure, pissarra, mapa de Peters, aula amb projector.
Durada	1 sessió

DESENVOLUPAMENT DE LA SESSIÓ

A) Reflexionem sobre l'origen dels productes que consumim

Sabies que molts dels productes que utilitzes cada dia han pogut ser fabricats amb mà d'obra infantil?

1. Parem-nos un moment a reflexionar sobre les nostres pautes de consum:

Llancem a l'alumnat les preguntes següents:

- Has comprat roba o calcer fabricats a Àsia o Amèrica Llatina?
- Has comprat articles electrònics barats fabricats a Xina o a altres països d'Àsia?
- Has menjat peix i marisc procedent del sud-est asiàtic?
- Has consumit xocolata, te o cafè produïts per empreses transnacionals?
- Has comprat flors per a les teues amistats o per a membres de la teua família?

2. Fixa't en les etiquetes que hi ha al teu voltant, on s'han fabricat aquests productes, intenta ubicar en el mapa aquests països (es recomana presentar el mapa de Peters per a aquesta activitat i no utilitzar el tradicional mapa de Mercator).

3. Qüestionari sobre pautes de consum.

On trobar el qüestionari: <http://www.interactuem.org/ficheros/con01c.pdf>

Després de l'elaboració del qüestionari dinamitzem un debat respecte a les preguntes que ens porte a reflexionar sobre els hàbits de consum que hi ha.

4. Reflexionem i traguem conclusions

Amb la globalització, el món és cada cop més xicotet, però les cadenes de producció són més llargues. Com poden les empreses garantir una producció ètica, lliure de treball infantil? Com els consumidors i les consumidores, reaccionem davant el fet que xiquets i xiquetes puguin estar involucrats en la producció dels aliments que mengem, de la roba que vestim, dels productes de consum que utilitzem?

Es proposa que l'aula es dividisca en grups de treball o per parelles per a realitzar les preguntes anteriors. En cas que siga possible, l'alumnat disposarà d'ordinadors per a buscar informació sobre l'origen de les seues etiquetes. Un cop realitzada la investigació, ho exposaran a la resta de companys i companyes.

B) Analitzem què és el Comerç Just

Com a consumidores i consumidors tenim també una responsabilitat per a aconseguir eliminar les pitjors formes de treball infantil. Com hem vist anteriorment una gran majoria de menors d'edat que es troben en una situació de treball infantil participen en cadenes de subministrament d'alguns dels productes que podem estar adquirint i consumint, per tant, és important tindre informació del tipus de productes que consumim i reflexionar sobre el tipus de consum que fem. Una oportunitat per a consumir responsablement ens l'ofereix el Comerç Just.

Analitzem què és el Comerç Just. Busquem informació sobre què és i quines són les seues característiques.

La definició de Comerç Just consensuada internacionalment és: *"El Comerç Just és un sistema comercial basat en el diàleg, la transparència i el respecte, que busca una major equitat en el comerç internacional que presta especial atenció a criteris socials i mediambientals. Contribueix al desenvolupament sostenible, ofereix millors condicions comercials i assegura els drets de productors/es i treballadors/es desfavorits/ides, especialment al Sud"*. (Organització Mundial del Comerç Just, WFTO)

D'acord amb la coordinadora estatal de Comerç Just, els criteris que defineixen el Comerç Just són:

- Salariis i condicions de treball digne.
- Relació comercial a llarg termini.
- Les productores i els productors destinen part dels seus beneficis a les necessitats bàsiques de les seues comunitats.
- Absència d'explotació laboral infantil.
- Igualtat entre homes i dones.
- Funcionament participatiu.
- Respecte del medi ambient.
- Productes de qualitat.

Es proposa dividir l'aula en 8 grups i que cadascun realitze una investigació sobre un dels criteris que segons la Coordinadora Estatal de Comerç Just, defineixen aquest tipus de sistema comercial.

C) Activitat

Després de la posada en comú i del diàleg en grup proposem a l'alumnat completar el mural que iniciarem en la primera sessió amb nous missatges i impressions del que s'ha treballat en aquesta activitat.

Com a ciutadà/ciutadana compromés/a amb la lluita contra el treball infantil puc...

Com a consumidor/a puc...

D) Finalment...

Es proposa la realització d'un mural de "**Consum responsable**" en el qual cada persona es compromet a afegir-hi al llarg del curs nous llocs als quals és possible adquirir béns o serveis lliures de treball infantil. Això permetrà a l'alumnat i al professorat mantindre aquesta temàtica al llarg de tot el curs i no deixar de formar-se sobre noves opcions de consum responsable.

Amb aquest objectiu, podem preguntar o informar-nos partint sobre les marques de la nostra roba, sobre quines empreses no contribueixen a unes condicions de treball i uns processos de fabricació ecològics i justos i quines empreses sí ho fan. També podem investigar quins actors són els que participen en el comerç internacional.

També es pot realitzar un treball d'investigació al nostre barri o municipi per a saber on podem adquirir productes de Comerç Just i quines són les característiques que compleixen aquests productes i aquest tipus de comerç i consum.

2. Àrea d'accions d'impacte global

Els xiquets i les xiquetes han de poder exercir plenament els seus drets a l'educació, a l'esplai, al desenvolupament saludable... Això, al mateix temps, els donarà la base per a aconseguir un major desenvolupament social i econòmic, contribuirà a l'erradicació de la pobresa i el respecte dels drets humans.

Et proposem que, després de la implementació d'aquesta guia de treball, aprofites alguna data concreta per a realitzar al teu centre, barri o ciutat alguna acció per a denunciar i visibilitzar la situació en la qual es troben milions de xiquetes i xiquets sotmesos al treball infantil.

Tasca prèvia	Cal haver conegut la temàtica a través de les diferents activitats d'aquesta guia i els panells de l'exposició <i>Actua contra el treball infantil</i> .
Objectius de la unitat	Desenvolupar capacitats i habilitats per a exigir i defensar els propis drets i els drets d'altres. Comprometre's en accions per a defensar els drets humans i la Convenció dels Drets de l'Infant. Reconèixer el valor del compromís cívic, de l'associació amb altres per a resoldre problemes i treballar per una societat justa, pacífica i democràtica.
Àrees que hi intervenen	Variables en funció de l'activitat que es trie organitzar.
Materials	Variables en funció de l'activitat i l'enfocament amb què es porte endavant.
Durada	Oberta, en funció de l'activitat i la profunditat amb què es desenvolupe.

PROPOSTA D'ACTIVITATS

- **Jornada de portes obertes.** Convida a mares, pares i familiars a visitar l'exposició **Actua contra el treball infantil**; que siga l'alumnat després d'haver treballat les sessions i activitats de l'aula qui faça una visita guiada a les famílies assistents; en finalitzar la visita se'ls pot demanar que anoten les seues opinions i conclusions a un mural, paper continu o cartolina col·locat amb aquesta finalitat.
- **Organitza un fotoreclam (photocall)** al teu centre amb missatges en defensa dels drets de la infància i els drets humans.

- **Organitza trobades o xerrades** amb persones expertes relacionades amb els drets de la infància o els drets humans al teu centre; convida la població del teu barri i ciutat a assistir-hi.
- **Demana una trobada amb responsables municipals o autonòmics** en matèria de drets de la infància; és responsabilitat dels estats i de les administracions públiques garantir els drets, els podeu comentar quines són les nostres impressions sobre els drets de la infància i preguntar quines mesures prenen per a complir-los.
- **Organitza un concurs de dibuixos, fotografies o redacció** sobre la importància de la defensa i l'efectiva consecució dels drets humans i els drets de la infància.
- **Genera una campanya de publicitat o contrapublicitat** en relació a la utilització de mà d'obra infantil en les cadenes de producció i subministrament.
- **Organitza una carrera tematitzada** per a reivindicar els drets de la infància.

Possibles dates per a realitzar aquestes activitats:

Dia Internacional de la Pau	Dia Mundial contra el Treball Infantil	Dia Mundial dels Drets dels Xiquets i de les Xiquetes	Dia Mundial dels Drets Humans
30 de gener	12 de juny	20 de novembre	10 de desembre

EXPOSICIÓ

Actua contra el treball infantil!

fundació pau i solidaritat país valencià GENERALITAT VALÈNCIANA INTERACTIUM

QUÈ PASSA AMB ELS XIQUETS I XIQUETES QUE VIUEN EN TERRITORIS EN SITUACIONS DE

CONFLICTE I CATÀSTROFES NATURALS?

ELS CONFLICTES I LES CATÀSTROFES:

- DESTRUEIXEN ELS MITJANS DE SUBSISTÈNCIA
- CONDUÏEIXEN A LA DESTRUCCIÓ DE LES ESCOLES, HOSPITALS...
- CAUSEN DESPLAÇAMENTS DE MILERS DE PERSONES QUE BUSQUEN UN LLOC MÉS SEGUR PER A VIURE

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.paisolidaritat.pv.cco.es País i Solidaritat PV fundaciopau

PANELL 4

fundació pau i solidaritat país valencià GENERALITAT VALÈNCIANA INTERACTIUM

NORMATIVA INTERNACIONAL

PER A PROTEGIR ELS DRETS DE LA INFÀNCIA I EN RELACIÓ AL TREBALL INFANTIL

LA CONVENCIÓ DE LES NACIONS UNIDES SOBRE ELS DRETS DEL XIQUET (1989)

CONVENI 138 SOBRE L'EDAT MÍNIMA PER A TREBALLAR I CONVENI 182 SOBRE LES PEÏORS FORMES DE TREBALL INFANTIL DE LA DECLARACIÓ DE L'OIT RELATIVA ALS PRINCIPIS I DRETS FONAMENTALS EN EL TREBALL I EL SEU SEGUIMENT (1998)

AGENDA 2030 PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE AMB 17 ODS (2015)

TOT AÇÒ EN RESUM FIXA:

- ✓ EDAT MÍNIMA PER A TREBALLAR: EDAT EN QUÈ CESSA L'OBLIGACIÓ ESCOLAR O 15 ANYS
- ✓ DATA PER POSAR FI AL TREBALL INFANTIL: A TOT TARDAR L'ANY 2025
- ✓ COMPROMÍS DELS ESTATS DE PROTEGIR ELS DRETS DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.paisolidaritat.pv.cco.es País i Solidaritat PV fundaciopau

PANELL 5

fundació pau i solidaritat país valencià GENERALITAT VALÈNCIANA INTERACTIUM

ACTUACIONS CONTRA EL TREBALL INFANTIL

QUÈ PODEN FER ELS GOVERNS?

- ✓ GARANTIR UN TREBALL Digne PER A LES PERSONES ADULTES
- ✓ AUGMENTAR LES INVERSIÓNS PÚBLIQUES EN EDUCACIÓ
- ✓ INCREMENTAR LA INVERSIÓ EN PROTECCIÓ SOCIAL (ATUR, PENSIONS, RENDA MÍNIMA...)
- ✓ UN MARC LEGISLATIU SÓLID: PROHIBICIÓ TREBALL INFANTIL, EDAT MÍNIMA D'EDUCACIÓ OBLIGATÒRIA, EDUCACIÓ GRATUITA...

QUÈ PODEM FER NOSALTRES?

- ✓ SER UNA PERSONA INFORMADA I CRÍTICA QUE REFLEXIONA LES CAUSES I CONSEQÜÈNCIES DE LES DESIGUALTATS I VULNERACIÓ DE DRETS
- ✓ INFORMAR A ALTRES PERSONES SOBRE ELS DRETS HUMANS I DRETS DE LA INFÀNCIA I PRESSIONAR ALS GOVERNS PER TAL QUE ELS RESPECTEN I GARANTITZEN
- ✓ ANALITZAR LES TEUES PAUTES DE CONSUM I APOSTAR PER UN CONSUM RESPONSABLE

ACTUA CONTRA EL TREBALL INFANTIL!

www.paisolidaritat.pv.cco.es País i Solidaritat PV fundaciopau

PANELL 6

**La Fundació Pau i Solidaritat PV vol manifestar el seu agraïment
al Seminari d'Educació de la Fundació Pau i Solidaritat PV pel
seu assessorament pedagògic en l'elaboració d'aquest recurs
educatiu.**

AMB EL COFINANÇAMENT DE:

**fundació pau
i solidaritat
país valencià**

**GENERALITAT
VALENCIANA**
Conselleria de Transparència,
Responsabilitat Social,
Participació i Cooperació